

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
  - hehtaariperusteinen varausmaksu
  - varausajan lyhentäminen
  - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
  - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- **Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?**

Kaivostoiminta tarvitsee paikallisen sosiaalisen hyväksynnän, mutta samalla aiempaa selkeämmät ja sujuvammat ympäristö- ja muut lupamenettelyt. Samalla on tärkeää, että kaivostoiminnan jatkuvuus malmietsinnän ja uusien investointien kannalta säilyy kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Varausjärjestelmää koskevia yksityiskohtia tulee jatkovalmistelussa huolellisesti harkita näistä näkökulmista.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Kainuun liitto toteaa, että kaivoslain ja muiden lakien mukaisia lupamenettelyitä on tarpeen yhtenäistää ja kehittää. Valmistelussa tulee selkeämmin kirjata ja huomioida erilaisten kaivostoimintaan vaikuttavien lakien rajat. Tähän yhteensovitukseen ja sa-malla merkitykseltään korostuneiden huoltovarmuuskäyttökohtien tarkasteluun tulee lain jatkovalmistelussa niin hallituksen kuin eduskunnan käsittelyssä kiinnittää lisää huomiota.

Lainsäädäntökokonaisuutta arvioitaessa on muistettava myös kaivosveroa koskevat tulevat säädökset. Kaivosveron tuoton kohdentaminen kaivosten sijaintikunnille on Kainuun liiton mielestä tervetullut ratkaisu. On tärkeää, että uudistettava kaivoslaki huomioi ymmärryksen ympäristön

tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kaivoslain tiukennus vesiensuojelukysymyksissä osoittaa entistä parempaa lakien ja lain taustalla olevien tavoitteiden kytkeytymistä toisiinsa. Kaivostoimintaa suunniteltaessa, sen aikana ja toiminnan päättymisen jälkeen tulee ottaa huomioon ympäristövaikutukset erityisesti vesienhallinta ja vesiviisaiden kestävä kehityksen mukaisten ratkaisujen kehittäminen. Lainsäädännöllä tulee kannustaa kaivosten tuotantoprosessien kehittämistä sekä vesien ja jätteiden hallintaa sekä alueiden osaamisen hyödyntämistä.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

Po. haittoja ei ole tiedossamme.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Lakiuudistukselle asetetut tavoitteet ovat kannatettavia ja niiden edistäminen on perusteltua. Kaivosten toimintaedellytysten ja kriittisten raaka-aineiden varmistaminen on erityisen tärkeää lähivuosina Suomelle ja koko Euroopalle maailmapolitiikan muuttuneessa tilanteessa. On tarpeen, että lainsäädäntöä kehitetään kohtaamaan paremmin tulevaisuuden haasteet mm. raaka-ainehuollon ja huoltovarmuuden turvaamisessa.

Voimassa olevassa laissa kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen kanssa. Lakiluonnoksen mukaan voimassa olevaa kaivoslakia muutettaisiin siten, että jatkossa kaivostoiminta edellyttäisi kuntatason kaavaa. On tärkeää, että kunnan päätösvaltaan on kiinnitetty huomiota uuden kaivoslain valmistelussa. Kainuun liitto toteaa, että kunnan päätösvaltaa kaivostoiminnassa voidaan ja tulee lisätä myös muulla tavalla kuin edellyttämällä kuntatason kaavaa jokaisessa kaivostoiminnan tilanteessa. Lain jatkovalmistelussa on tärkeää huomioida kuntatalouksiin kohdistuvat lisäresurssipaineet kuntakaavoitukseen velvoittavien säädösten takia. Jos kaivostoimintaa varten alueelle tulee laatia kuntakaava tai hakea muutosta voimassa olevaan kaavaan, lisää kuntakaavaa koskeva vaatimus kuntien tehtäviä ja viranomaistyötä kunnassa. Myös kaavoitukseen liittyvät mahdolliset muistutukset ja muutoksenhakuprosessit vaativat kunnilta resursseja. Kainuun liiton mielestä on tärkeää, että lainsäädännön uudistamisessa otetaan riittävästi huomioon lupamenettelyjen sujuvuus ja ehdottomasti vältetään lisäresursseja edellyttäviä viranomaistyön ja -velvoitteiden lisäämistä.

Kaivostoiminnassa tarvitaan väyliä ja erityisesti 110 kV:n ja sitä vahvempia voimajohtolinjoja muun muassa yli kuntarajojen. Lisäksi kaivostoiminnan ympäristö-, aluetalous- ja sosiaaliset vaikutukset ovat lähes poikkeuksetta ylikunnallisia. Kainuun liiton näkemyksen mukaan maakuntakaavoituksen demokraattinen, yhteensovittava ja osallistava rooli mm. kaivostoiminnan suunnittelussa on edelleen välttämätön.

On tärkeää, että lainsäädännössä pyritään parantamaan kaivannaisalan paikallista sosiaalista hyväksyttävyyttä. Luonnoksen perusteluissa todetaan, että kaavoitusprosessi kuulemisineen ja valitusmahdollisuuksineen on osallistava ja vuorovaikutteinen, joten lakiuudistus parantaisi myös kuntalaisten ja muiden osallistajien vaikutusmahdollisuuksia. Kainuun liitto korostaa, että myös jo voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää maakuntakaavan kaavoitusprosessilta laajaa osallistumisen järjestämistä, jossa kuullaan mm. maakunnan asukkaita ja osallistajien lisäksi yli kunta- ja maakuntarajojen.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

-

- 6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?**
- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
  - ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

Näiltä osin ehdotus ei koske Kainuuta.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Kaivoslain merkitys Kainuulle on moninainen ja tärkeä. Kainuun maakuntavaltuuston hyväksymässä Kainuu-ohjelmassa kestävä kaivostoiminta ja kemianteollisuus on nimetty yhdeksi neljästä maakunnan kärkitoimialasta. Kainuu on myös Suomen kaivannaisalan näkökulmasta keskeinen alue: Metallimalmien louhinnasta 51 % koko Suomen määrästä louhitaan Terrafamen kaivoksella Kainuussa. Kesällä 2021 käynnistyneen 240 miljoonan euron akkukemikaalitehtaan investointi nosti merkittävästi sen alue- ja kansantaloudellista merkitystä. Noin 13 % Kainuun alue-bkt:stä syntyy Terrafamen ansiosta. Lisäksi alueellamme on muitakin merkittäviä kaivannaisalan toimijoita kuten Elementis Mineralis ja pari vuotta sitten toimintansa aloittanut Sotkamo Silver Oy. Näiden lisäksi odotuksessamme on myös uusia investointeja esim. Nordic Talk Oy:n ja Otanmäki Mine Oy:n hankkeet. Taloudellisten vaikutusten rinnalla paikallisesti Kainuulle on ollut tärkeää kaivannaistoiminnan sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset, erityisesti ympäristöön kohdistuvien riskien hallinta.

Lausuntopyynnön kohteena olevan lakiluonnoksen vaikutustenarvioinnin mukaan ehdotettavassa lakimuutoksessa on useita tekijöitä, jotka heikentävät kaivosalan investointivarmuutta ja ennakoitavuutta. Vaikutukset kohdentuvat alueellisesti erityisesti itäiseen- ja pohjoiseen Suomeen.

Kainuun liitto toivoo, että valmisteilla oleva kaivoslain muutos voisi osaltaan parantaa kestävän kaivannaistoiminnan edellytyksiä ja siten varmistaa tilaa myös uusille investoinneille. Luonnoksen aineistossa todetaan, että nyt ehdotettavat muutokset todennäköisesti johtavat Suomen kokonaisuukuttelevuuden heikkenemiseen kaivos- ja malminetsintäinvestointien kohteena. Kainuun liitto pitää ehdottoman tärkeänä, että kestävä sekä kansan- ja aluetaloudellisesti merkittävä kaivostoiminta on edelleen mahdollista Kainuussa ja koko Suomessa. Kaivannaisalan tarpeellisuutta lisää megatrendit kuten vihreä siirtymä sekä Euroopan raaka-ainehuollon ja huoltovarmuuden turvaaminen nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa.

Kainuun liitto Kirjaamo
Kainuun liitto - Maakuntahallitus, 04.04.2022